

De trend van opstallen vlakt af

In West-Nederland past nog steeds 98 procent van de veehouders weidegang toe

Schaalvergroting, de opkomst van automatisch melken en mestwetgeving zorgen ervoor dat de staldeuren voor steeds meer koeien dicht blijven, zo blijkt uit onderzoek in opdracht van Veeteelt. De tendens is niet zorgwekkend, meent LTO-vakgroepvoorzitter Siem Jan Schenk.

Weidegang is voor negen van de tien boeren vanzelfsprekend

Naarmate meer koeien permanent op stal blijven, staat weidegang sterker in de belangstelling. De trend naar beperkter weiden heeft geleid tot een brede discussie, zowel op als buiten de boerenerven. 'Ik sprak onlangs nog met een groep burgers die dacht dat tachtig procent van de koeien op stal staat', vertelt LTO-vakgroepvoorzitter melkveehouderij Siem Jan Schenk, waarmee hij meent dat de werkelijke situatie veelal minder ernstig is dan het maatschappelijke debat veronderstelt.

Onderzoeksbureau Environs International onderzocht begin deze zomer in opdracht van Veeteelt in welke mate veehouders weiden. De peiling onder 350 Nederlandse en 150 Vlaamse melkveehouders (zie kader) duidt in beide landen op een onmiskenbare trend naar beperkter weiden. 'De toename van beperkte weidegang is in hoofdzaak een gevolg van grotere bedrijven. Dat verklaart ook het verschil tussen de regio West met de rest van Vlaanderen; in het oosten concentreren zich de grootste bedrijven', zegt Jan Halewyck, melkveeconsulent bij Boerenbond. Hij noemt ook de extreme weersomstandigheden in de jongste seizoenen als verklaring voor de trend naar beperkter weiden. 'En onderschat de stimulans van herfstmelktoeslag niet, die betaalt Campina tegenwoordig al vanaf juli. Hoe vroeger de koeien kalven, des te sneller voeren veehouders hun koeien op stal bij.'

Veertien procent stalt op

Permanent opstallen groeit sinds 2003 in Nederland jaarlijks met één procent. Volgens het onderzoek stalt dit jaar 14 procent van de Nederlandse veehouders zijn koeien op. De voordelen zijn bekend: een hogere melkproductie door constante voeding en huisvesting, minder milieubelasting en een hogere graslandproductie. Ook de nadelen zijn bekend: welzijn is moeilijker te handhaven, maatschappelijke weerstand en hogere loonwerkkosten. De aanleiding is vaak een combinatie van een (te) kleine

Grote regionale verschillen in weidegang in zowel Vlaanderen als Nederland

Zesentachtig procent van de Nederlandse melkveehouders laat zijn koeien weiden, blijkt uit het onderzoek dat het bureau Environs International voor Veeteelt hield. Vlaamse melkveehouders doen dat in 94 procent van de gevallen. In een vergelijking met de uitkomsten van 2003 komt naar voren dat in beide landen een verschuiving optreedt van onbeperkt naar beperkt weiden. Opnieuw is duidelijk dat er forse verschillen bestaan tussen regio's en bedrijfsomvang. Krijgt in het westen van Nederland 54 procent van de koeien nog onbeperkte weidegang, in Oost- en Zuid-Nederland is dit respectievelijk 23 en 26 procent. In Vlaanderen zijn de verschillen per regio nog groter: 62

procent in het westelijk deel weidt zowel dag als nacht, tegen 20 procent in de rest van Vlaanderen.

Minder dan één op de vijf Nederlandse bedrijven groter dan honderd melkkoeien past nog onbeperkte weidegang toe. Het is juist op deze bedrijven dat volledig opstallen (dertig procent) aantrekkelijk is, want ruim twee keer vaker dan gemiddeld blijven de staldeuren het jaarrond dicht. Het is daarom aannemelijk dat het aandeel koeien dat wordt opgestald nog hoger ligt dan veertien en zes procent. Opvallend is dat met name in Oost-Nederland de trend naar jaarrond opstallen aanhoudt, terwijl deze in Zuid-Nederland – drie jaar geleden uitschieter – lijkt te stabiliseren. In de

veenweidegebieden van het westen zijn de omstandigheden voor weidegang nog altijd het meest gunstig. Hoewel ook hier meer beperkt laat 98 procent van de bedrijven, net als in 2003, de koeien het gras zelf halen. Het aandeel Vlaamse bedrijven dat jaarrond opstalt blijft eveneens stabiel. Evenals in 2003 gaf één procent van de Nederlandse veehouders aan volgend jaar de overstap te maken naar jaarrond opstallen, in Vlaanderen is dit aandeel tot nul gereduceerd. Omgekeerd zegt vijf procent van de bedrijven die jaarrond opstallen weer weidegang te willen.

Tabel 1 – Veeteeltvraag: Welk voersysteem past u in de zomer toe? (percentages Nederland, cijfers 2003 niet vet, 2006 vet)

	aantal melkkoeien					kg melk per koe																			
	totaal	noord	oost	west	zuid	30-50	50-70	70-100	>100	<7000	7000-8000	8000-9000	>9000												
onbeperkt weiden	40	34	47	38	32	23	62	54	25	26	56	48	38	37	28	23	18	65	64	38	50	33	22	30	22
beperkt weiden	47	50	41	45	55	57	33	41	55	55	34	42	53	49	53	60	50	27	36	57	33	51	60	49	58
siëstabweiding	1	2	1	3	2	1	3	2	0	2	2	0	2	3	1	3	2	0	0	2	1	2	2	0	4
zomerstalvoeding	5	4	8	4	1	5	1	1	6	5	4	2	3	4	7	2	10	1	0	3	9	7	3	8	2
summerfeeding	6	10	3	10	1	14	1	1	13	12	3	7	4	6	11	12	20	7	0	0	6	7	13	13	14

Tabel 2 – Veeteeltvraag: Welk voersysteem past u in de zomer toe? (percentages Vlaanderen) (cijfers 2003 niet vet, 2006 vet)

	aantal melkkoeien			kg melk per koe																
	totaal	west	rest	30-50	50-70	70-100	<7000	7000-8000	8000-9000	>9000										
onbeperkt weiden	58	44	64	62	48	20	67	59	59	30	38	21	63	49	61	56	58	35	37	29
beperkt weiden	30	44	28	31	33	61	27	36	31	59	35	46	28	44	26	35	27	58	53	42
siëstabweiding	6	6	6	5	7	7	4	3	4	3	13	18	4	2	9	7	7	4	10	13
zomerstalvoeding	4	4	2	1	7	7	1	1	6	4	9	10	3	5	4	0	3	3	0	9
summerfeeding	2	2	0	1	5	4	1	0	0	5	5	5	2	0	0	3	5	0	0	8

huiskavel, een groot koppel, de mestwetgeving en/of een automatisch melksysteem.

Bert Philipsen van de Animal Sciences Group (ASG) is projectleider van Koe &

Wij, dat melkveehouders bewust wil laten nadenken over de mogelijkheden van weidegang op hun bedrijf. 'Wat het project ons tot nu toe leert is dat het per bedrijf verschilt welk systeem voordelig

uitpakt. Er zijn behoorlijk wat factoren die dat beïnvloeden. Denk aan bedrijfsomvang, intensiteit, verkaveling, grondsoort, maar ook aan kenmerken als type ondernemer, hoeveelheid ge-

zinsarbeid en de ligging van een bedrijf spelen mee', stelt Philipsen. Als extreem voorbeeld noemt hij de verschillen tussen het lagekostenbedrijf en het high-techbedrijf. 'Op het lagekostenbedrijf is gekozen voor onbeperkt weiden omdat het extensief is en we met een lage input een hoog rendement willen realiseren. De variabele kosten moeten zo laag mogelijk blijven. Dan is het logisch dat je de koeien het gras zelf laat halen. Het high-techbedrijf daarentegen is intensief en stelt arbeidsverlichting als voornaamste doel. Het heeft per liter melk de helft lagere arbeidskosten doordat het zich richt op een hoge melkproductie en automatisch melken. Dan is het logischer de koeien op te stallen.'

In Vlaanderen bleef het percentage veehouders dat koeien opstalt de afgelopen drie jaar stabiel op zes. Een verklaring hiervoor is volgens Halewyck lastig te noemen. 'Vlaamse bedrijven zijn kleiner dan Nederlandse, dat kan een verklaring zijn. En voor de mestwetgeving maakt het op dit moment geen verschil of je wel of niet weidt. Daarnaast is de grondsoort in Vlaanderen overwegend zand, waardoor vertrapping van de grasmat, ook bij grotere koppels, minder snel voorkomt.'

De maatschappelijke discussie over weidegang speelt volgens Halewyck in Vlaanderen amper, ondanks de toename

van beperkt weiden: 'Verre van zelfs, daar is geen perceptie van, omdat bedrijven, hoewel minder uur, nog altijd weiden. De Vlaamse veehouderij kenmerkt zich daarnaast door meer vleesvee, dat veelal buiten loopt.'

Beweiding niet verplichten

Siem Jan Schenk bevestigt dat schaalvergroting de keuze voor opstallen interessanter maakt: 'Op bedrijven vanaf honderd melkkoeien is het lastiger om het graslandmanagement te richten op weidegang. Je hebt een grotere huiskavel nodig, koeverkeer wordt ingewikkelder en extreme weerssituaties leiden eerder tot vertrapping van de grasmat. De keuze voor opstallen maken veehouders daardoor eerder, maar uiteindelijk geven economische argumenten de doorslag. De extra kosten van mest uitrijden en gras inkuilen is voor een grote groep veehouders reden om te blijven weiden. Ik spreek ook veehouders die terugkomen op hun beslissing de koeien volledig op te stallen. Vergis je niet, opstallen vergt veel van het management. Het is niet modern om op te stallen', benadrukt Schenk. 'Gelukkig zijn niet alle boeren hetzelfde.'

Omdat altijd een deel zal blijven weiden is met de verschuiving naar beperkt weiden op zichzelf niets mis, vindt Schenk. Hij twijfelt er niet aan dat de trend naar

opstallen zonder tegengeluid versneld doorzet, maar vindt niet dat LTO weidegang expliciet moet stimuleren: 'Stimulering moet zo veel mogelijk uit de markt komen, dat is het meest effectief. Daarom steunen we ook de initiatieven van Cono en Campina om onderscheidend te zijn met melk van weidende koeien. Hoewel het een illusie is te denken alle melk op die manier te vermarkten, want twintig procent van de Nederlandse melkplas komt op de wereldmarkt terecht.'

Zuivelverwerker Cono betaalt veehouders een halve cent per kg melk extra als koeien weidegang krijgen. Algemeen directeur Eric Hulst constateert dat een financiële stimulans effectief is: 'Van onze leveranciers weidt 96 procent de koeien, die laatste vier procent kan niet weiden vanwege een te kleine huiskavel.' Zowel Hulst als Schenk voelen er weinig voor weidegang te verplichten, zoals dat gebeurt in Zweden. Schenk: 'We zullen er nooit voor pleiten weidegang te verplichten. Er is wel onderscheid tussen het individueel belang van de boer en het sectorbelang. Wij willen niet dat melkveehouderij maatschappelijk ter discussie komt te staan, maar LTO speelt geen vader of moeder. De keuze van wel of geen weidegang is aan de ondernemer zelf.'

Tijmen van Zessen

Opstallen van melkvee vooral op grote bedrijven

